

CURRENDA

LITTERAE ENCYCLICAE

AD VENERABILES FRATRES PATRIARCHAS, PRIMATES, ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ALIOSQUE LOCORUM ORDINARIOS PACEM ET COMMUNIONEM CUM APOSTOLICA SEDE HARENTES: DE PACE CHRISTI IN REGNO CHRISTI QUÆRENDA.

PIUS PP. XI

VENERABILES FRATRES
SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Ubi arcano Dei consilio ac nutu Nos, qui nullis sane meritis commendamur, ad hanc et veritatis cathedram et caritatis evecti sumus, habuimus in animo, venerabiles fratres, vos unaque Nostros dilectos filios, quotquot sunt vestris proxime demandati curis, quamprimum per amantissimas litteras universos alloqui. Huius voluntatis indicium, vixdum electi, dedisse videmur, cum ex edito Basilicae Vaticanae loco, in maxima hominum celebritate, Urbem atque orbem bene dicendo lustravimus: eamque benedictionem undique vos, sacro Cardinalium Collegio praeunte, tanta cum gratulatione laetitiaque accepistis, quae Nobis, in subeundo, praeter expectationem, huius officii onere suspensis, peropportuno atque, secundum divini auxilii fiduciam, maximo solacio fuerit. Nunc demum, Domini Nostri Iesu Christi adventate natali, sub initium alterius anni *os nostrum patet ad vos*¹⁾; sitque vobis oratio Nostra solemniurn strenarum instar quibus fausta parentis omina ad filios deferantur.

Id vero quominus maturius, ut erat in votis, efficeremus, aliae ex aliis causae usque adhuc prohibuere. Ac primo satisfaciendum catholicorum humanitati fuit, a quibus innumerabiles quotidie litterae afferebantur, beati Petri novum succesorem salutantibus omni cum significatione flagrantissimae pietatis. Subinde ipsi experiri coepimus eam quae ab Apostolo memorata est, *instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum*²⁾; atque ad cumulandas Nostri muneris ordinarias curas haec accesserunt: ut negotia illa maximi momenti, quae Nos reperissemus inita, de Terra Sancta, deque christianorum ibidem statu et Ecclesiarum in primis illustrium, persequeremur; ut apud victricium Civitatum conventus, in quibus nationum ageretur fortuna, memores Nostrarum partium, caritatis simul et iustitiae causam tueremur, hortantes praesertim ad habendam pro merito rationem rerum spiritualium, quae non minus valerent, imo potiores ceteris essent; ut dissitarum gentium immensitati, fame aerumnisque omnis generis tabescentium, subvenire omni ope conaremur, id quod fecimus, tum quamplurimum subsidii Nostrae patiebantur angustiae mittendo

¹⁾ II Cor. VI, 11. ²⁾ II Cor. XI, 28.

tum orbis terrarum beneficentiam implorando; ut in ipso populo, unde orti essemus, et quo in medio Petri Sedem Deus collocasset, eas quae per vim et violentiam dudum fiebant saepe contentiones, studeremus componere, quibus cara penitus Nobis civitas in extremum discrimen adduci videbatur.

Non defuerunt autem eodem tempore, quae Nos gaudio admodum compleverint. Equidem per eos dies in quibus vel XXVI coetus Eucharisticum omnium nationum, vel solemnia tertium saecularia post Sacrum Consilium Fidei Propagandae conditum acta sunt, tanta animus Noster perfusus est caelestium consolationum copia, quanta in exordio Pontificatus Nos frui posse vix sperabamus. Itaque licuit cum omnibus fere et singulis dilectis filiis Nostris Cardinalibus seorsum conferre sermones, itemque cum venerabilibus fratribus Episcopis tam multis ut non facile plurium annorum spatio maiorem numerum essemus visuri. Magnas quoque Christifidelium catervas, quasi totidem delectas partes eius infinitae prope familiae quam Dominus Nobis crediderat, *ex omni tribu et lingua et populo et natione*, ut est in Apocalipsi, coram admittere et paterno alloquio recreare Nobis percipientibus licuit. — Tum vero divina quaedam rerum spectacula Nobis oblata sunt: cum Redemptor Noster Iesus Christus sub Eucharistiae velis delitescens, per urbem Romam, confertissimo piorum, qui undique confluxissent, comitatu, triumphantis ritu, circumferretur, ut in possessionem sibi debiti honoris, tamquam hominum et civitatum Regi, restitutus videretur; cum sacerdotes bonique laici tamquam si delapsus iterum in eos Paraclitus esset, precum spiritu et apostolatus studio inflammatos animos vulgo ostenderent; cum vivax populi Romani fides, praeclaro Dei gloriae animarumque salutis emolumento, denuo, ut olim, annuntiaretur in universo mundo. Interim Maria Virgo Deipara eadamque nostrum omnium benignissima Parens, quae quidem in suis aedibus vel Czenstochowae, vel Ostrabramae vel in illo prodigiali specu Lapurdensi, maxime autem Mediolani ex aëreo templi fastigio itemque ex propinquo sanctuario Rhaudensi Nobis olim arrisisset, gratum acceptumque habere visa est illud Nostrae pietatis officium, cum sacerrimae aedi Lauretanae, reparatis iis, quae vis incendii corruperat, venerabile ipsius simulacrum, apud Nos affabre reffectum, Nostrisque manibus et consecratum et corona redimitum, restituendum curavimus. Omnino magnifice splendideque triumphasse et ipsam dixeris augustam Virginem: namque a Vaticano Lauretum usque, quacumque sancta imago transvecta est, perpetua quadam gratulationum serie religio populorum eam celebravit, omnibus ordinibus ex vicinia obviam effusis, qui sua in Mariam et in Vicarium Iesu Christi pientissima studia demonstrabant.

Horum vel laetabilium vel tristium eventorum admonitu, quorum hic memoriam commendatam volumus posteritati, sensim factum est ut magis magisque menti Nostrae pateret, quid Nobis in Pontifieatu maximo deberet esse antiquius, quidque primum scribendo ad vos ediceremus.

Hoc enimvero nemini est obscurum: nec hominibus singulis, nec hominum societati, nec populis, post illam belli calamitatem, adhuc pacem veri nominis esse quaesitam; actuosamque et fructuosam tranquillitatem, quam omnes expectunt, adhuc desiderari. Sed huius mali accurate primum attendenda est magnitudo et gravitas, tum causae et semina perscrutanda, si quis velit, ut Nos volumus, opportunam ei medicinam admovere; idque aggredi, pro Apostolici officii conscientia, habemus Nobis propositum in his litteris, quod ipsum deinceps

persequi numquam cessabimus. Nimirum eadem perseverant tempora, qua Benedicti XV, desideratissimi decessoris Nostri, animum toto Pontificatus cursu sollicitarunt; consequens est, ut easdem, quas ille in hoc genere cogitationes habuit et consilia, Nosmet ipsi suscipiamus. Optandum est vero ut omnes boni idem sentiant idemque velint, ac Nos, operamque et studium Nobis navent ad veram diuturnamque hominibus reconciliationem a Deo impetrandam.

Mirum quam apte ad hanc aetatem quadrant illae voces prophetarum: *Expectavimus pacem, et non erat bonum: tempus medelae, et ecce formido*¹⁾. *Tempus curationis, et ecce turbatio*²⁾. *Expectavimus lucem, et ecce tenebrae:... iudicium, et non est; salutem et elongata est a nobis*³⁾. Etenim, positis dudum per Europam armis, tamen scitis ex Oriente proximo novorum pericula bellorum ingruere; ibidemque per immensos terrarum tractus, ut diximus, omnia plena horrorem esse et miseriarum, cum ingens calamitosorum quotidie multitudo, senum praesertim mulierumque et puerorum, fame, pestilentia, vastationibus intereat: quacumque autem nuper belligeratum est, veteres nondum quiescisse simultates easque exerceri vel dissimulanter in politicis, vel tecte in rei nummariae varietatibus, vel patenter in quotidianis periodicisque scriptionibus; vel in ipsos invadere fines earum rerum, quae suapte natura nihil habent acerbae contentionis, ut sunt artium studia et litterarum. Hinc inimicitiae offensionesque rerum publicarum mutuae populos respirare non sinunt; nec solum victi cum victoribus populis, sed etiam qui vicerunt, ipsi inimice inter se agunt, cum alteri se a maioribus oppressos et exhaustos, alteri se minorum odiis insidiisque appetitos conquerantur. Incommoda autem confecti belli omnes omnino sentiunt civitates; maxima quidem eae quae subactae sunt, sed non exigua vel illae quae bello abstinerunt. Eademque, ob medicinae moram, in dies intolerabilia fiunt; praesertim cum ea quae ab hominibus pollicitis pluries usque adhuc instituta sunt consilia et conata, rebus medendi causa, nullum atque etiam opinione deteriore exitum habuerint. Quare, ingravescente formidine ne calamitosiora posthac oriantur bella, necessitas quaedam omnibus civitatibus nascitur in bellico apparatu vivendi: ex quo cum exhauriuntur aeraria, tum generis robur consumitur, tum etiam et doctrinae studia et religionis consuetudo et morum disciplina perturbantur.

Ad externas autem populorum inimicitias adiunguntur, quod peius est, intestina discidia, quibus et status civitatum et ipsa societas civilis periclitatur.

Primo loco ponenda est illa ordinum inter ipsos dimicatio, quae quasi ulcus mortiferum iam inveteravit in sinu nationum, operas, artificia, commercia, omnia denique privatae publicaeque prosperitatis elementa vulnerans. Atque huiusmodi labem usque reddit perniciosiorem accrescens bonorum externorum hinc aviditas, illinc tenacitas, et commune utrique parti habendi studium et imperandi. Inde operum vel voluntariae vel coactae cessationes saepe gignuntur: inde etiam populares motus coercionisque publicae magna cum molestia omnium et detrimento.

Deinde in re publica fere solent partes, non, pro opinionum varietate, commune bonum sincere spectantes, inter se contendere; verum propriis servientes utilitatibus in perniciem ceterorum. Ergo cernere licet ut coniurationes

1) Ier. VIII, 15. 2) Ier. XIV, 19. 3) Isa. LIX, 9, 11.

increbrescant, ut insidiae, ut latrocinia in cives in ipsosque magistratus, ut terrores ac minae, ut apertae seditiones, ut alia id genus eveniant, quae quidem eo sunt graviora, quo amplius rem publicam populus, ut in his reipublicae formis, participat. Quas formas etsi Ecclesiae doctrina — ut cetera quae iure et ratione sunt instituta — non reiecit, tamen inter omnes liquet eas factionum improbitali facile patere.

Iamvero valde dolendum est huiusmodi lueni alte ad ipsas humanae societatis radices penetrasse, id est ad convictum domesticum, cuius quidem everisionem iam pridem inchoatam, multum promovit immensa belli clades, patres filiosque familias procul dissipando, morumque corruptelas multis modis augendo. Ita neque in honore solet esse patria potestas, neque in pretio consanguinitas, heri famulique hostium loco inter se habent, ipsa coniugii fides nimio saepius violatur, et sancta coniugum officia erga Deum civilemque societatem negliguntur.

Atque uti, cum quodpiam corpus aut nobilem eius partem male habere contigerit, vel minima etiam ipsius membra non bene valeant necesse est, sic eas res, ex quibus consortionem humanam societatemque domesticam aegrotare vidimus, in homines singulos consentaneum est redundare. Etenim nemo ignorat, hominum ex omni aetate omni que ordine, quam inquieti consueverint esse animi, quam morosi difficilesque; quantum obediendi fastidium quantaque laboris impatientia vulgo incesserit; quemadmodum fines verecundiae transierit, in vestimentis choreisque praesertim, feminarum puellarumque levitas, quarum luxuriosiore cultu inopum odia concitantur; denique ut crescat aerumnosorum numerus, ex quo agniti seditiosorum perpetuae ingentesque accessiones fiunt.

Ergo pro fiducia et securitate ancipites curae sollicitique metus, pro sollertia et labore inertia et desidia, pro tranquillitate ordinis, quae res pacem continet, rerum omnium perturbatio et confusio dominatur. Quapropter iacent, ut vidimus, industriae civilis incepta; languent populorum inter se commercia; hebescent litterarum artiumque studia; desideratur, quod longe est gravius, multis partibus, quae sit christianis digna, consuetudo vivendi, usque eo ut humana societas non modo non progredi ad omnem excellentiam, quemadmodum gloriari homines solent, sed ad barbarorum feritatem regredi videatur.

His vero omnibus malis, quae memoravimus, addenda sunt quasi in cumulum ea quae quidem *animalis homo non percipit*¹⁾, sed tamen in maximis horum temporum numerari debent. Damna dicimus proprie facta in genere rerum spiritualium et supernaturalium, quibuscum animarum vita coniungitur, eaque, ut facile intelligitur, tanto sunt magis deploranda, quam bonorum externorum detrimenta, quanto concretionem mortalem spiritus exsuperat. Nam, praeter eam, quae modo dicta est, late fusam christianorum officiorum oblivionem, quantus Nobis, isque communis vobiscum, venerabiles fratres, est dolor, quod e compluribus templis in profanos usus bello conversis, non pauca sunt nondum sacris reddita; quod clausa illo ipso tempore clericorum plura seminaria educandis in religione ducibus populorum et magistris, adhuc non adest facultas aperiendi; quod sacerdotum — quorum alios vis belli, in divinis ministeriis occupatos, interemit, alios offensionum magnitudo, sanctae immemores disciplinae, perdidit — fere ubique extenuata copia est; quod propterea nimis multis locis

¹⁾ I. Cor. II, 14.

ea quae in aedificationem corporis Christi¹⁾ omnino est necessaria, divini verbi praedicatio silet.

Quid, quod ex ultimis terris atque ex intimis barbariae regionibus nostri Missionales ad belli labores adjuvandos, domum frequentes evocati, cum uberimos campos, ubi utilissime, religionis humanitatisque causa, desudabant, reliquissent, haud ita multi ad stationes suas salvi reverterunt? Quamquam huiusmodi iacturas cum optimis etiam fructibus, aliqua ex parte, compensari vidimus: nam et evidentius apparuit — contra quam columniari vulgus adversariorum consuevit — in animis sacricolarum patriae caritatem omniumque officiorum conscientiam vigere maxime; et militum plurimi, ipsis in faucibus mortis constituti, cum in sacrorum administris, ex quotidiana consuetudine, magnanimitatis et diligentiae eximia documenta suspicerent, cum sacro ordine Ecclesiaeque in gratiam redierunt. Sed enim in hoc bonitas et sapientia Dei est admiranda, qui unus ex ipso malo bonum eliciat.

Hactenus de malis horum temporum. Nunc in causas, unde exstiterent — tametsi de iis aliquid necessitate quadam iam attigimus — data opera inquiremus.

Principio videmur, venerabiles fratres, divinum humanarum infirmitatum consolatorem et medicum audire, sic iterum affirmantem: *Omnia haec mala ab intus procedunt*²⁾. Utique solemnī pacto inter belligerantes convenit pax; sed illa consignata est publicis tabulis, non in animis inscripta hominum: vivunt ibi etiam nunc bellici spiritus atque inde civilem in convictum perniciose quotidie magis redundant. Diutius enim usque quaque violentiae ius exsultavit, atque in hominibus eos natura insitos, quos christianae caritatis lex perfecerat, benignitatis misericordiaeque sensus paullatim obstupescit; eosdemque haec pacis reconciliatio specie facta, non re, minime redintegravit. Ita apud longe plurimos diuturna invidendi consuetudo vim naturae iam obtinet; et coeca illa lex dominatur, quam Paulus Apostolus in membris suis legi mentis repugnantem ingemiscebat. Frequentius igitur evenire solet, ut homo homini non, ex Christi praecepto, frater, sed extraneus videatur et hostis, dignitatis ipsiusque personae humanae ratio paene habeatur nulla, vis dumtaxat valeat et numerus; alteri alteros opprimere contendunt ob eam causam, ut bonorum huius vitae, quantum possint, potiantur. Scilicet nihil pervulgatius est inter homines quam bona sempiterna, quae Christus Dominus per Ecclesiam suam continenter proponit omnibus adipiscenda, negligere, et fluxarum rerum et caducarum adeptionem insatiabiliter appetere.

Atqui hoc habent bona externa ut, si immoderate appetantur, omne genus malorum pariant, depravationem morum imprimis et discordias. Etenim, ut per se vilia sunt et abiecta, animum sane non possunt explere hominis, quem a Deo factum destinatumque ad Dei fruendam gloriam, necesse est sollicitum semper et inquietum vivere, donec in Deo conquiescat.

Praeterea, cum eadem sint augustis plane finibus circumscripta, quo plures fuerint qui ea participant, eo minus singuli accipient; contra, ea quae sunt spiritus, etsi inter plures dispertita, tamen, omnes locupletando non ideo deminuuntur. Ex quo efficitur, ut terrenae res, quia nec omnibus aequae satisfacere nec plene exsaturare ullum possunt, idcirco et discidorum evadant causae et

¹⁾ Ephes. IV, 12. ²⁾ Marc. VI, 23.

aegritudinum, vereque *vanitas vanitatum... et afflictio spiritus*¹⁾, quemadmodum eas sapientissimus omnium Salomon expertus appellavit. Id quod societati hominum accidit non secus ac singulis. *Unde bella et lites in vobis?* — inquit Iacobus Apostolus — *nonne hinc, est concupiscentiis vestris?*²⁾

Nam *concupiscentia carnis*, idest voluptatum cupiditatibus, nullam capitalem pestem dixeris cogitari posse, non solum ad domus sed ad ipsas civitates perturbandas; *ex concupiscentia oculorum*, idest habendi cupiditate, acerbae illae nascuntur contentiones civilium ordinum, suis cuiusque commodis plus nimio inservientium; *superbia vitae* autem, idest studio ceteris omnibus dominandi, adductae partes politicae sic inter se digladiari consueverunt, ut nec crimine maiestatis, nec perduellione, nec ipso patriae parricidio abstineant.

Atque huic quidem intemperantiae cupiditatum, specie scilicet se boni publici et caritatis patriae obtegenti, tribuendae profecto sunt quae inter nationes solent inimicitiae similitudinesque existere. Etenim haec quoque patriae gentisque suae caritas, quamquam non parum habet ad plures virtutes atque ad fortia facinora incitamenti, si quidem lege christiana regatur, fit tamen multarum iniuriarum et iniquitatum semen, cum, aequi rectique fines praetergressa, in immoderatum creverit nationis amorem. Quo qui abrepti sint, ii profecto obliviscuntur, non modo populos omnes, ut partes familiae humanae universae, fraterna inter se consuetudine copulari, et aliis quoque gentibus ius esse vivendi et ad prosperas aspirandi fortunas, sed etiam nec licere nec expedire utile ab honesto seiungi. Nam *iustitia elevat gentes, miseros autem facit populos peccatum*³⁾. Quod vero familiae vel civitati vel reipublicae comparatae sint, cum ceterorum detrimento, utilitates, id hominibus egregie magnificeque factum videatur, at nec stabile fore nec sine ruinarum metu, sapienter admonet Augustinus: „*vitrea laetitia fragiliter splendida, cui timeatur horribilius ne repente frangatur*“⁴⁾.

Verum, quod pax abfuerit hodieque, cum tot sanatione malorum, desideretur, id altius etiam, quam adhuc fecimus, repetendum est. Iam enim multo ante quam Europa bello flagraret, vitio hominum civitatumque, praecipua tantarum calamitatum effectrix causa invalescebat, quam ipsa conflictus immanitas submovere de medio ac tollere certe debebat, si quidem omnes intellexissent quid maximis eiusmodi eventis significaretur. Illud Scripturarum quis ignorat? *qui dereliquerunt Dominum, consumentur*⁵⁾; nec nota minus Iesu, Redemptoris hominum et magistri, ea gravissime dicta: *sine me nihil potestis facere*⁶⁾, itemque: *qui non colligit mecum, dispergit*⁷⁾.

Quae Dei iudicia cum omni tempore ad effectum adducta sint, nunc maxime sub omnium oculis efficiuntur. Quod enim homines a Deo et Iesu Christo misere desciverunt, idcirco de pristina rerum felicitate in hanc malorum colluviem demersi sunt, et hac ipsa de causa cadit plerumque irritum quidquid ii moliantur ut damna reparent, et quantum ex tot ruinis reliqui est, tueantur. Itaque Deo et Iesu Christo a legibus et re publica submoto, iam non a Deo derivata sed ab hominibus auctoritate, factum est, ut praeterquam quod legibus verae solidaeque sanctiones interceptae sunt summaque iusti principia, quae vel ethnici philosophi, ut Cicero, tantummodo lege Dei aeterna contineri perspiciebant — ipsa praeterea auctoritatis fundamenta convellerentur, principe

¹⁾ *Eccle.* 1, 2, 14. ²⁾ *Iac.* IV, 1. ³⁾ *Prov.* XIV, 34. ⁴⁾ S. August. *De Civ. Dei*, lib. IV, c. 3.

⁵⁾ *Is.* 1, 28. ⁶⁾ *Io.* XV, 5. ⁷⁾ *Luc.* XI, 23.

sublata causa, cur aliis ius esset imperandi, aliis autem officium parendi. Ex quo totam oportuit concuti societatem humanam, nullo iam solido fultam columine et praesidio, factionibus de imperio certantibus, ut suis, non patriae, commodis prospicerent.

Decretum pariter est iam non Deum, non Christum Dominum constituendae primum familiae praesidere, reiecto inter civiles pactiones matrimonio, quod Christus *sacramentum magnum*¹⁾ fecerat figuramque voluerat esse sactam ac sanctificantem vinculi illius perpetuo mansuri, quo ipse cum Ecclesia coniungitur sua. Quamobrem vidimus religionis obscurari passim in populo intelligentiam sensumque obtundi, quem Ecclesia primo societatis germini, quod familia est offuderat; domesticum ordinem, domesticamque pacem everti; familiae communionem stabilitatemque cotidie magis labefieri, eiusque sanctitudinem tam frequenter sordidarum cupiditatum aestu ac mortifero viliorum utilitatum amore violari, ut fontes ipsi vitae cum familiarum, tum etiam populorum inquinarentur.

Denique ab institutione iuventutis Deum et Christum eius segregari visum est: at necessario est consecutum, ut religio non tam a scholis abesset quam in scholis tacite vel etiam aperte oppugnaretur, et pueri sibi persuaderent, nihil aut certe parum ista omnia ad bene vivendum valere, de quibus aut nullus haberetur sermo aut verba utique plena contemptationis fierent. Ita vero, Deo eiusque lege et disciplina studiorum exulantibus, iam non intelligitur quo pacto adolescentulorum animi ad malum devitandum atque ad aetatem honeste sancteque agendam institui possint; et simul, quemadmodum domestico et civili convictui copia suppetat hominum, qui sint bene morati, ordinis pacisque amatores et ad communem idonei utilisque prosperitatem.

Posthabitis igitur christianae sapientiae praeceptis, non est cur miremur, discordiarum semina ubique, tamquam opportuno in solo, sata, tandem in terrimum illud erupisse bellum, quod vi et sanguine odia inter populos atque ipsos civium ordines vehementius aluit, nedum lassitudine restingueret.

Quoniam autem, venerabiles fratres, causas malorum, quibus societas hominum premitur, breviter perstrinximus, iam videamus, quae ex ipsorum natura conicere liceat apta societati sanandae remedia.

Primum igitur omnium necesse est animos pacari hominum. Neque enim valde profutura sit ea exterior pacis species, qua, quasi comitate quadam, eorum inter se consuetudo regitur atque informatur; sed tali opus est pace, quae pervadat tranquilletque animos, eosque ad fraternam erga ceteros benevolentiam inclinet et componat. Eiusmodi autem non est nisi pax Christi: *et pax Christi exsultet in cordibus vestris*²⁾; nec alia et dissimilis esse queat pax, quam dat ipse suis,³⁾ cum, Deus ut est, vel in medullas intueatur⁴⁾ inque animis regnet. Bene suam, ceterum, Dominus Iesus appellare hanc potuit pacem, qui primus hominibus edixerit: *omnes vos fratres estis*⁵⁾; et legem promulgaverit mutuae inter universos omnes caritatis et patientiae, suo ipsius sanguine veluti obsignatam: *hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem sicut ego dilexi vos*⁶⁾ — *alter alterius onera portate et sic adimplebitis legem Christi*⁷⁾.

Inde profecto consequitur, germanam Christi pacem non posse ab iustitiae norma deflectere, tum quia est Deus ipse qui *iudicat iustitiam*,⁸⁾ tum quia *opus*

¹⁾ Eph. V, 32. ²⁾ Col. III, 15. ³⁾ Io. XIV, 27. ⁴⁾ I Reg. XVI, 7. ⁵⁾ Matth. XXIII, 8. ⁶⁾ Io. XV, 12. ⁷⁾ Gal. VI, 2. ⁸⁾ Ps. IX, 5.

*iustitiae pax*¹⁾; verum nequit eadum tantummodo dura et quasi ferrea constare iustitia, sed temperari utique debet haud minore caritate, quae quidem virtus nata apta est ad homines cum hominibus placandos. Itaque huiusmodi pacem Christus humano generi comparavit, immo etiam, ut tam nervose Paulus, *Ipsa est pax nostra*, quia, cum divinae satisfaceret iustitiae in carne sua per crucem, interfecit *inimicitias in semetipso, ... faciens pacem*,²⁾ et omnes atque omnia Deo in se reconciliavit; atque in ipsa redemptione Paulus non tam iustitiae, ut demum est, quam divinum reconciliationis et caritatis opus considerat atque agnoscit: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*³⁾; sic *Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret*⁴⁾. Ad rem aptissime, ut solet, scribit Angelicus Doctor, veram germanamque pacem ad caritatem potius quam ad iustitiam pertinere, cum haec quaecumque pacem impediunt removeat, ut iniurias, ut damna; pax vero sit proprie ac peculiariter caritatis actus⁵⁾.

Ad pacem igitur Christi, quae, a caritate profecta, penitus in animo insidet, ea iure accommodantur quae de regno Dei, qui sane per caritatem animos possidet, habet idem Apostolus: *non est regnum Dei esca et potus*⁶⁾; id est pax Christi non caducis bonis, sed spiritualibus sempiternisque alitur, quorum excellentiam ac praestantiam Christus ipse, cum patefecit mundo, tum hominibus suadere non cassavit. Propterea enim dixit: *quid prodest homini si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*⁷⁾ Et docuit deinceps qua Christianus debeat esse constantia et firmitate animi: *nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam*⁸⁾.

Non quo pace eiusmodi qui frui velit, in bona huius vitae repudiare debeat; quin etiam his, ex ipsa Christi promissione, affluet: *Quarta primum regnum Dei et iustitiam eius, et haec omnia adiicientur vobis*⁹⁾. At vero: *Pax Dei exsuperat omnem sensum*,¹⁰⁾ et hac prorsus de causa caecis imperat cupiditatibus, et dissensiones discordiasque devitat, quas libido habendi necessario gignit.

Refrenatis igitur virtute cupiditatibus, redditoque honore suo iis quae sunt spiritus, illud sponte sequetur commodi, ut christiana pax, cum integritatem morum afferat, tum humanae personae dignitatem illustret; quam quidem, postquam suo Christus redemit sanguine, Patris caelestis adoptio fraternaue cum ipso Christo necessitudo consecrat, orationes et sacramenta divinae tum gratiae participem tum naturae consortem efficiunt usque eo, ut, mortalis vitae bene actae praemio potita, in sempiternum divinae gloriae possessione perfruatur.

Quoniam autem supra demonstravimus praecipuam quandam causam turbidarum rerum, in quibus vivimus, eam esse quod, valde imminuta sit vel iuris auctoritas vel verecundia potestatis — nimirum ex quo negari placuit ius potestatemque a Deo, mundi conditore et gubernatore, profectam — huic etiam incommodo pax Christiana medebitur, cum eadem divina sit pax, eoque ipso ordinem, legem imperiumque salva esse iubeat. Haec enim habent Scripturae: *Disciplinam in pace conservate*¹¹⁾. *Pax multa diligentibus legem tuam Domine*¹²⁾. *Qui timet praeceptum in pace versabitur*¹³⁾. Dominus vero Iesus non modo

¹⁾ Is. XXXII, 17. ²⁾ Eph. II, 14 et ss. ³⁾ II Cor. V, 19. ⁴⁾ Io. III, 16. ⁵⁾ 2-a, 2-ae, q. 29, III, ad 3-um. ⁶⁾ Rom. XIV, 17. ⁷⁾ Matth. XVI, 26. ⁸⁾ Matth. X, 28; Luc. XII, 14. ⁹⁾ Matth. VI, 33; Luc. XII, 31. ¹⁰⁾ Phil. IV, 7. ¹¹⁾ Eccli. XLI, 17. ¹²⁾ Ps. CXVIII, 165. ¹³⁾ Prov. XIII, 13.

illud edixit: *reddite quae sunt Caesaris, Caesari*¹⁾; sed etiam in ipso Pilato revereri se professus est potestatem ei datam desuper²⁾; quemadmodum discipulis praeceperat revererentur eos qui *super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisei*³⁾. Mirabile est autem quantum in domestico convictu patriae potestati tribuerit, Mariae et Ioseph subditus in exemplum: cuius etiam est illa per Apostolos promulgata lex: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo*⁴⁾.

Quod si quis animadvertat, quae Christi consilia atque instituta essent de humanae dignitate personae, de morum innocentia, de obediendi officio, de societatis hominum ordinatione divina, de sacramento matrimonii deque familiae christianae sanctitudine, haec, inquit, et talia dogmata quae de caelo in terras detulisset, ipsum Ecclesiae dumtaxat suae tradidisse et quidem cum pollicitatione solemnī opis praesentiaeque numquam defuturā, eidem mandasse ut universis gentibus usque ad finem saeculorum, magistra fallendi nescia, nuntiare non desisteret, is profecto intelliget, quid et quantum afferre remēdii ad res mundi pacificandas Ecclesia catholica et possit et debeat.

Nam quia una divinitus constituta est harum veritatum praeceptorumque interpretes et custodes, in ipsa unice vera et inexhausta quaedam facultas inest, ut cum a communi vita domesticaque societate et civili *materialismi* maculam, quae tanta ibi iam fecerat damna, prohibeat, christianamque disciplinam de spiritu, seu de animis hominum immortalibus, philosophia multo potiore, eodem insinuet: tum ut omnes inter ipsos ordines civium ac plebem universam altioris quodam benevolentiae sensu et *quadam quasi fraternitate*⁵⁾ coniungat, ac singulorum quoque dignitatem hominum, iure vindicatam, ad Deum ipsum extollat; tum denique curet, ut, publicis privatisque moribus emendatis, sanctiusque institutis, omnia Deo qui *intuetur cor*⁶⁾, plene subiecta, eiusdem et doctrinis et legibus penitus informentur atque ita omnibus sacri conscientia officii imbutis animis hominum, sive privatorum sive principum, ipsisque ordinibus publicis civilis societatis, *sit omnia et in omnibus Christus*⁷⁾.

Quamobrem cum unius Ecclesiae sit, ex veritate qua pollet et virtute Christi, hominum recte conformare animos, ea sola potest veram Christi pacem non modo in praesens conciliare sed etiam confirmare in posterum tempus, nova, quae ingruere diximus, bellorum pericula propulsando. Una enim, divino mandato iussuque, docet Ecclesiae ad aeternam Dei legem omnia debere homines exigere, quaecumque ipsi agant, publice aequae ac privatim, singuli pariter ac societate coniuncti. Quae autem ad salutem multorum pertinent, apparet longe maioris esse momenti.

Cum igitur et civitates et respublicae sanctum et solemne habuerint, vel in domesticis vel in externis rationibus, doctrinis praescriptisque Iesu Christi obsequi, tum demum et apud se pace fruentur bona et mutua utentur fiducia, controversiasque, si quae forte suboriantur, pacifice diriment.

Quod si in hoc genere aliquid ad hunc diem tentatum est, id aut nullum aut exiguum sane successum habuit, maxime in iis rebus quibus inter se acerbius populi conflictantur.

Etenim nullum est institutum hominum quod universis imponere gentibus

¹⁾ Matth. XXII, 21. ²⁾ Io. XIX, 11. ³⁾ Matth. XXIII, 2. ⁴⁾ Rom. XIII, 1. ⁵⁾ S. August. *De moribus Ecclesiae Catholicae*, I, 30. ⁶⁾ Reg. XVI, 7. ⁷⁾ Coloss. III, 11.

queat communium quemdam Codicem legum, his consonum temporibus; cuius generis habuit, aetate media, vera illa nationum societas, quae christianorum populorum communitas fuit. In qua, etsi re saepius omnino violabatur ius, ipsius tamen iuris sanctitas manebat in causa vicens, tuta veluti norma ad quam nationes ipsae iudicarentur.

At divinum est institutum, quod iuris gentium sanctitatem custodire potest; institutum scilicet et ad nationes omnes pertinens et nationibus supereminens omnibus, maxima quidem praeditum auctoritate ac plenitudine magisterii venerandum, Ecclesia Christi: quae una ad tantum idonea munus apparet tum ex divino mandato, tum ex natura ipsa et constitutione sua, tum denique e tanta saeculorum maiestate, ne belli quidem tempestatibus oppressa, sed potius mirabiliter aucta.

Sequitur igitur ut pax veri nominis, nimirum optatissima pax Christi exsistere nulla possit, nisi Christi doctrinae, praecepta, exempla fideliter teneantur ab omnibus, in publicis privatisque vivendi rationibus; atque ita, hominum recte instituta communitate, Ecclesia tandem, divino suo munere fungens, Dei ipsius, quotquot sunt iura, tum in singulos homines, tum in hominum societatem tueatur.

His enim continetur, quod brevi dicimus, *Regnum Christi*. Regnat siquidem Iesus Christus in mentibus *singulorum hominum* doctrinis suis, regnat in animis caritate, regnat in omni hominum vita legis observantia suae suorumque exemplorum imitatione. Regnat idem in *societate domestica*, cum haec christiani matrimonii sacramento constituta, tamquam res quaedam sacra, inviolate consistit, in qua parentum potestas paternitatem divinam exprimat unde oritur ac nominatur¹⁾; ubi filii obedientiam Iesu pueri aemulentur, atque omnis vitae ratio sanctimoniam redoleat Nazarethanae Familiae. Regnat denique Iesus Dominus in *societate civili*, cum, summis in ea Deo tributis honoribus, ab eodem auctoritatis origo et iura repetuntur, ne vel imperandi norma desit, vel parendi officium et dignitas; ac praeterea in eo dignitatis gradu statuitur Ecclesia in quo a suo ipsius Auctore collocata fuit, perfectae societatis, ceterarumque societatum magistratae ac ducis; eiusmodi videlicet quae non potestatem ipsarum imminuat-sunt enim in suo quaeque ordine legitimae-sed quae opportune perficiat, uti gratia naturam; unde nimirum societates eadem hominibus valido praesidio sint ad supremum finem attingendum, quae beatitas est sempiterna, ac securius hanc ipsam civium mortalem vitam fortunent.

Ex his liquet nullam esse Christi pacem nisi in regno Christi; nec vero posse nos contendere efficacius ad pacem constabiliendam, quam Christi regnum instaurando.

Cum igitur Pius X *instaurare omnia in Christo* niteretur, is, divino tamquam afflatu permotus, opus illud parabat *reconciliandae pacis*, quod deinde fuit Benedicti XV propositum. Nos, ea simul persequentes quae ambo decessores Nostri assequenda sibi proposuerunt, id maxima contentione studebimus, *pacem Christi in regno Christi*, quaerere, Dei scilicet gratia omnino confisi, qui Nobis, in hac summa potestate tradenda, perpetuo se affuturum polliceretur.

In hanc rem, bonorum omnium auxilium expectantes, vos imprimis, vene-

¹⁾ Ephes. III, 15.

rabiles fratres, appellamus, quos ipse Dux noster et Caput Christus, qui Nobis universi gregis sui curam commisit, in partem sollicitudinis Nostrae vocavit sane praestantissimam, nos nempe positos a Spiritu Sancto *regere Ecclesiam Dei*¹⁾, vos *ministerium reconciliationis* praecipue insignitos, *pro Christo legatione fungentes*²⁾ eiusdemque et magisterii divini participes et *dispensatores mysteriorum*³⁾, ac propterea *sal terrae* nuncupatos et *mundi lucem*⁴⁾, christianorum doctores populorum ac patres, *formam gregis factos ex animo*⁵⁾ et *magnos* etiam vocandos *in regno caelorum*⁶⁾; vos denique omnes, quibus, veluti artibus praecipuis et aureis quibusdam nexibus *compactum et connexum totum corpus Christi*⁷⁾, quod est Ecclesia, constitutum in Petrae soliditate, consurgit.

Eximiae autem sollertiae vestrae novum illud ac recens argumentum accessit, cum, per occasionem, quam sub initium harum litterarum commemoravimus, Romani Conventus Eucharistici et saecularium solemnium S. Congregationis a Propaganda Fide, quam plurimi ex omnibus terrarum orbis regionibus in aliam Urbem ad Apostolorum sepulcra convenistis. Tum vero coetus ille Pastorum celebritate et auctoritate amplissimus hanc Nobis mentem iniecit suo tempore cogendi in hanc eandem Urbem, orbis catholici caput, solemnem eiusdem generis consessum, qui collapsis rebus, post tantam societatis humanae turbationem, medicinam adhibeat peropportuna; huiusque rei spem bonam auget *Anni sancti*, qui appropinquat, auspicata faustitas.

Necdum tamen audemus in praesenti aggrediendam Nobis proponere illius Concilii oecumenici instaurationem, quod, nostrae memoriae iuventutis, sanctissimus Pontifex Pius Nonus inchoavit, sed eius partem dumtaxat, quamvis permagni momenti, perfecit. Cuius rei id profecto est causae, quod Nos quidem, ut dux ille Israelitarum clarissimus, precibus veluti suspensi expectamus dum bonus ac misericors Deus suae Nobis certius voluntatis consilium aperiat⁸⁾.

Inter haec vero, quamquam optime novimus sollertiae vestrae ac navitati nullos esse stimulos admovendos, at meritissima potius laudum praeconia tribuenda, conscientia tamen apostolici muneris Nostrique in omnes paterni officii Nos admonet ac paene compellit, ut vestrum omnium quantumvis incensa studia novis quodammodo igniculis inflammemus: ex quo certo fiat ut, quas singuli singulas sortiti estis pascendas dominici gregis partes, eas impensioribus in dies curis prosequamini.

Equidem quam multa, quam praeclara quamque opportuna, decessoribus Nostris vobisque auctoribus, apud clerum omnempne populum fidelem et sapienter excogitata sint, et feliciter inchoata atque etiam salubriter perfecta et pro hominum adiunctis singulari cum laude absoluta, tum ex publica fama, editis etiam scriptis disseminata aliisque monumentis confirmata, tum e privatis uniuscuiusque vestrum et aliorum complurium nuntiis ad Nos delatis cognovimus, et gratias immortalis Deo agimus quantas maximas possumus. In his incepta praesertim suspicimus multa eademque providentissime ad animos vel sanis doctrinis instruendos, vel virtutibus ac sanctitate imbuendos: item coetus clericorum laicorumque, seu pias uniones quas vocant, sacris inter infideles expeditionibus sustentandis provehendis, ad regnum Christi Dei amplificandum salutemque et temporariam et sempiternam barbaris gentibus importandam;

¹⁾ Act. XX, 26. ²⁾ II Cor. V, 18, 20. ³⁾ I Cor. IV, 1. ⁴⁾ Matth. V, 13, 14. ⁵⁾ I Petr. V. 3. ⁶⁾ Matth. V, 19. ⁷⁾ Ephes. IV, 15, 16. ⁸⁾ Iudic. VI, 17.

tum sodalitates iuvenum, et numero auctas et pietate in beatam Virginem atque in sacram praesertim Encharistiam singulari, cum eximia fidei, castimoniae, interque ipsos veluti fraternae benevolentiae laude coniuncta. Consociationes addimus alias virorum, mulierum alias, atque eucharisticas in primis, quae augustum Sacramentum cum frequentioribus tum solemnioribus prosequendum honoribus curant, pompis etiam magnificentissimis vicatim per urbes deducendis; conventibus item cogendis celeberrimis vel e confluente vicinia vel e popularium multitudine vel denique ex externorum quoque legatis populorum prope omnium, omnibus tamen una fide, adoratione, prece, fruitione caelestium bonorum mirifice copulatis.

Huic iam pietati acceptum referimus sacri spiritum apostolatus latius multo diffusum quam antea, id est studium illud ferventissimum precibus primum assiduis exemplisque vitae, deinde verbis bonis scriptionibusque frugiferis ac ceteris etiam caritatis operibus adiumentisque enitendi, ut cum in singulis animis hominum, tum in domestica ipsa et in civili communitate divino Cordi Christi Regis debitus in primis amor, cultus et imperium restituatur. Huc item spectat *bonum certamen*, veluti pro aris et focis, ineundum praeliumque multiplici e fronte committendum pro iuribus societatis religiosae ac domesticae, Ecclesiae ac familiae, a Deo naturaque profectis, de ipsa liberorum institutione. Huc denique pertinet omnium eorum summa, seu complexio, institutorum, consiliorum, et operum quae nomine *actionis catholicae*, Nobis carissimae perhibentur.

Iam haec omnia, aliaque id genus permulta, quae commemorare longum est, non modo firmiter retinenda sunt, verum etiam studiosius provehenda in dies, novisque incrementis augenda, prout rerum hominumque condicio postulat. Quod si ardua haec videantur et Pastoribus ac fidelium gregibus laboriosa, et eadem procul dubio necessaria sunt et in praecipuis sacri pastoris officiis ac vitae christianae rationibus posita. Iisdem de causis apparet, — et multo clarius nimirum, quam ut illustrari oporteat, — quantopore sint ea nexa inter se omnia et coniuncta cum illa regni Christi instauratione quae in votis est, pacisque reconciliatione christiana, quae huius est unius regni propria: *pax Christi in regno Christi*.

Atque illud velimus Sacerdotibus vestris renunciatis, venerabiles fratres, Nos, tot laborum impigre pro Christi grege susceptorum cum testes tum socios dudum atque participes, semper maximi fecisse et facere eorum sive in laboribus perferendis magnanimitatem sive industriam in novis usque rationibus inveniendis, quibus novis necessitatibus occurratur quas temporum vices induxerint; eosdemque Nobis eo arctiore unitatis vinculo, Nosque vicissim ipsis paterna benignitate coniunctos fore, quo libentius arctiusque Pastoribus, tamquam Christo ipsi, ducibus et magistris, et vitae sanctitate et obedientiae integritate adhaeserint.

Quantam vero, venerabiles fratres, pro nostris propositis cogitatisque ad rem deducendis in Clero regulari spem reponamus non est cur longo exequamur sermone, cum compertum vobis sit quantum in quidem conferat ad Christi regnum et domi confirmandum et foris dilatandum. Etenim cum hoc suum habeant religiosarum familiarum alumni, ut Christi non modo praecepta sed etiam consilia servant exerceantque, iidem vel in sacrorum septorum umbratili palae-

stra rebus caelestibus operam dantes vel in apertum campum progredientes, dum perfectae christianae vitae speciem ad vivum sua vita exprimunt et sese totos bono communi devoventes, quo uberius spiritualibus bonis patiantur, a rebus omnibus terrenis suisque commodis abdicant, Christifideles, veluti exemplo continenter ob eorum oculos propositio, ad altiora appetenda provocant; idque feliciter assequuntur, adiectis etiam praeclaris christianae beneficentiae officiis qua omnibus corporum animorumque languoribus medentur. Qua in re, ut ecclesiasticae historiae monumenta testantur, eo usque, divina urgente caritate, saepe sunt progressi, ut in Evangelii praedicatione pro animarum salute vitam profunderent, et sua ipsorum morte Christi regni fines, fidei unitate christianaeque fraternitatis propagata, amplificarent.

Illud porro in Christifidelium mentes revocate, quod cum ii, vobis cleroque vestro auctoribus, in provehenda Christi cognitione et amore publice privatim inculcando navant operam, tum demum maxime digni sunt qui salutentur *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*¹⁾; tum demum, et ipsi Nobiscum et cum Christo arctissime coniuncti, Christi regno sua industria et navitate propagando et instaurando, de communi hominum inter se pace optime merentur. Haec enim vera quaedam iurium aequalitas in regno Christi viget floretque, ut omnes eadem nobilitate insignes, eodem Christi sanguine pretioso condecorentur; qui autem praeesse ceteris videantur, Christo Domino ipso suo exemplo praeunte, communium bonorum administri ac proinde famuli omnium famulorum Dei, infirmorum praesertim atque omni ope destitutorum, et iure vocentur et sint.

Attamen, quae rei socialis commutationes id genus adiutorum in opere divino persequendo necessitatem vel induxerunt vel auxerunt, eadem nova pericula nec pauca nec levia imperitis peperere. Etenim, teterrimo bello vix dissipato, civitatibus deinde partium agitatione perturbatis, ea hominum mentes animosque studia effrenata pervaserunt, eaeque opinionum perversitates, ut iam sit extimescendum ne optimus quisque Christifidelium atque etiam sacerdotum, falsa veri bonique specie allectus, lugenda errorum contagione inficiatur.

Quot enim sunt qui catholicas doctrinas profiteantur in iis quae spectent vel ad civilis societatis auctoritatem debitumque obsequium eidem habendum, vel ad ius proprietatis, vel ad agricolarum et opificum iura et officia, vel ad necessitudines civitatum inter ipsas aut inter opifices et dominos vel ad rationes mutuas inter ecclesiasticam potestatem civilemque vel ad Sanctae Sedis iura Romanique Pontificis atque ad Episcoporum privilegia vel ad ipsa denique iura Christi Conditoris, Redemptoris ac Domini in homines singulos populosque universos? Iidem vero sermonibus, scriptis, omnique vivendi ratione haud aliter se gerunt ac si doctrinae praeceptaque toties a Summis Pontificibus, a Leone XIII praesertim, Pio X ac Benedicto XV, promulgata, aut nativum robur amisissent aut penitus obsolevisent.

In quo genus quoddam modernismi moralis, iuridici ac socialis est agnoscendum; quod quidem, una cum modernismo illo dogmatico, impense reprobamus.

Illae igitur doctrinae revocandae sunt ac praecepta quae diximus; excitan-
dusque in omnibus idem fidei divinaeque ardor caritatis, qui unus possit et

¹⁾ I Petr. II, 9.

illarum plane sensum aperire et horum observantiam urgere. Quod potissimum in christiana iuventute instituenda praestari volumus, in illa maxime quae feliciter in spem sacri ordinis adolescit; ne ea videlicet in hac tanta rerum conversione atque opinionum omnium perturbatione, fluctuans, ut ait Apostolus, *circumferatur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris*¹⁾.

Ex hac vero Apostolicae Sedis veluti specula et quasi arce circumspectantibus Nobis, venerabiles fratres, nimis adhuc multi occurrunt qui vel Christum penitus ignorantes vel non eius integram germanamque doctrinam, praescriptamve unitatem retinentes, necdum *sunt de hoc ovili*, ad quod tamen divinitus destinantur. Quamobrem qui Pastoris aeterni gerit vices, facere non potest quin et iisdem studiis inflammatus, easdem voces usurpet, brevissimas illas quidem sed amoris atque indulgentissimae pietatis plenas: *Et illas (oves) oportet me adducere*²⁾; itemque memoria repetens, laetitiam omnibus excipiat eiusdem illud Christi vaticinium: *Et vocem meam audient et fiet unum ovile et unus Pastor*³⁾. Atque ita faxit Deus ut, quod Nos vobiscum, venerabiles fratres vestroque cum coetu Christifidelium concordibus votis precibusque imploramus, hanc suavissimam divini Cordis certamque vaticinationem quamprimum videamus optatissimo aventu comprobata,

Huius autem religiosae unitatis veluti auspiciū quoddam affulsisse visum est cum illud accidit, quod minime vos latet, praeclare factum, hoc quidem postremo tempore, omnibus inexpectatum, nonnullis etiam fortasse iniucundum, Nobis certe vobisque iucundissimum: principes plerosque viros ac nationum rectores paene omnium, uno veluti instinctu pacis permotos, cum hac Apostolica Sede seu veterem revocare amicitiam, seu primum pacisci concordiam quasi certatim voluisse. Quod equidem Nos iure gaudemus, neque id propter amplificatam solum Ecclesiae auctoritatem, sed ob auctum etiam eiusdem beneficentiae splendorem, subiectamque omnibus experientiam virtutis sane mirificae qua haec una Dei Ecclesia valet ad prosperitatem omnem, civilem etiam ac terrenam, hominum societati comparandam.

Quamquam enim ea, divino iussu, rectā spiritualibus nec perituris bonis intendit, tamen, ut omnia sunt apta inter se ac nexa cohaerent, prosperitati etiam terrenae tum singulorum hominum, tum ipsius humanae societatis sic favet ut plus favere minime posset, si iisdem omnino provehendis instituta esse videretur.

Quod si terrenis hisce negotiis mereque politicis moderandis, sine ratione, se immiscere nefas putat Ecclesia, eadem tamen iure suo condendit ne quid inde causae praetendat civilis potestas, sive altioribus illis bonis, quibus salus hominum sempiterna continetur, quoquo modo obsistendi, sive damnum perniciemve iniquis legibus iussisque intentandi, sive divinam Ecclesiae ipsius constitutionem labefactandi, sive denique sacra Dei iura in civili hominum communitate conculcandi.

Eodem igitur prorsus proposito, iisdem etiam verbis usi, quibus desideratissimus, quem saepius appellavimus, decessor Noster, Benedictus XV, in extrema illa sua Allocutione die XXI Novembris superioris anni habita, quae de ratio-

¹⁾ Eph. IV, 14. ²⁾ Io. X, 16. ³⁾ Ibid.

nibus mutuis Ecclesiam inter et civilem societatem ordinandis fuit, sancte professus est, et ipsi Nos profitemur ac denuo confirmamus: „in pactiones huiusmodi Nos minime passuros ut quidquam irrepat quod sit ab Ecclesiae alienum dignitate aut libertate; quam, quidem salvam esse atque incolumem vehementer interest, hoc maxime tempore, ad ipsam civilis convictus prosperitatem“.

Quae cum ita sint, quo animi dolore in tot nationum numero, quae cum hac Apostolica Sede amicitiae vinculis continentur, Italiam deesse videamus, vix opus est dicere; Italiam inquam, patriam Nobis carissimam, a Deo ipso, qui rerum omnium temporumque cursum atque ordinem sua providentia gubernat, delectam, in qua Vicarii sui in terris sedem collocaret, ut haec alma urbs, domicilium quondam imperii, amplissimi sed tamen certis quibusdam circumscripti terminis, iam totius orbis terrarum caput evaderet; quippe quae divini Principatus sedes, omnium gentium nationumque fines sua natura transcendentis, populos omnes nationesque complectatur. At vero tum huius Principatus et origo et divina natura, tum universitatis Christifidelium in toto orbe degentium ius sacrosanctum postulat, nulli ut idem sacer Principatus humanae potestati, nullis legibus (licet hae Romani Pontificis libertatem quibusdam praesidiis seu cautionibus communire polliceantur) obnoxius esse videatur, at sui penitus iuris ac potestatis et sit et manifesto appareat.

Verum illa libertatis praesidia, quibus divina ipsa Providentia, humanarum rerum gubernatrix atque arbitra, non solum sine detrimento, sed magno cum Italiae emolumento, Romani Pontificis auctoritatem communiverat; praesidia illa quae tot saeculis divino eiusdem libertatis tutandae consilio apte responderant, quorum nec divina hodiedum Providentia indicavit neque hominum consilia quidquam simile invenerunt quod eadem praesidia congruenter compensaret; praesidia illa hostili vi protrita atque etiamnum violata absonam eam Romano Pontifici vitae condicionem effecerunt quae omnium Christifidelium per orbem universum animos gravi perpetuaque tristitia perfundat. Nos igitur, decessorum Nostrorum heredes ut consiliorum ita et officiorum, eademque praediti auctoritate, cuius solius est de re tanti momenti decernere, non equidem inani quadam terreni regni cupiditate adducti, qua vel leviter moveri prorsus Nos puderet, verum de humano exitu Nostro cogitantes, memores severissimae rationis, quam divino Iudici reddituri sumus, pro Nostri sanctitate officii, quas iidem decessores Nostri ad iura Apostolicae Sedis dignitatemque defendendam expostulationes fecerunt, easdem Nos hoc loco renovamus.

Ceterum nihil erit umquam Italiae ab hac Apostolica Sede metuendum detrimenti; siquidem Pontifex Romanus, quicumque demum ille fuerit, is profecto semper erit qui illud Prophetiae ex animo usurpet: *Ego cogito cogitationes pacis et non afflictionis*¹⁾, pacis, inquam, verae ac propterea minime a iustitia seiunctae, ut iure possit subdi: *Iustitia et pax osculatae sunt*²⁾. Dei autem omnipotentis miserentisque erit efficere ut haec laetissima dies tandem illucescat, bonorum omnium fecundissima tum regno Christi instaurando tum Italiae rebus universique orbis componendis: ne vero id frustra fiat, omnes qui recte sentiunt, dent operam diligenter.

Quae pacis munera suavissima quo citius hominibus tribuantur, omnes

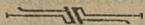
¹⁾ Ier. XXIX, 11. ²⁾ Ps. LXXXIV, 11.

Christifideles enixe adhortamur ut una Nobiscum sanctis precibus insistant, per hos praesertim dies Natalis Christi Domini, *Regis Pacifici*, quo mundum ingrediente, angelicae militiae primum concinuere: *Gloria in altissimis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis*¹⁾.

Huius denique pacis quasi pignus volumus esse, venerabiles fratres, Apostolicam benedictionem Nostram, quae et singulis e clero populoque fidei et civitatibus ipsis domibusque christianis fausta omnia portendens, tum vivis prosperitatem afferat tum vita functis requiem et beatitatem sempiternam: eamque benedictionem vobis et clero populoque vestro, testem benevolentiae Nostrae, amantissime impertimus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, die XXIII Decembris MDCCCXXII, Pontificatus Nostri anno primo.

PIUS PP. XI.

Odezwa do Duchowieństwa diecezjalnego w sprawie „Związku Misyjnego Kleru“.

Ażeby jaknajlepiej wykonać polecenie Chrystusa: „*Idęte tedy, nauczajcie wszystkie narody!*“ (Mat. 28, 19), a z drugiej strony powetować olbrzymie straty, jakie poniosły Misje katolickie wskutek wojny światowej, powołano we Włoszech do życia przed 6 laty t. zw. „Związek misyjny kleru“ („*Unio cleri pro missionibus*“). Związek ten rozszerzył się wkrótce po wszystkich niemal krajach katolickich i oddał sprawie misyjnej — budząc zainteresowanie misjami i pobudzając wiernych do wydatnej ofiarności na cele misyjne — wprost nieocenione już usługi. Dlatego też Ojciec św., Benedykt XV w Encyklice swej do Biskupów całego świata katolickiego, z dnia 30 listopada 1919 r., „*Maximum illud*“ — wezwał Episkopat do zorganizowania we wszystkich diecezjach Związku misyjnego kleru, obdarzając jego członków licznymi łaskami i przywilejami. To samo wezwanie powtórzył obecny Ojciec św., Pius XI na I. Międzynarodowym Kongresie Związku, podczas Zielonych Świąt 1922 r. Oto niektóre wyjątki z Jego mowy: „Co za ból ściska serca, patrzeć na bielejące łany, gotowe do żniwa, i nie zbierać, być skrępowanym w czynieniu dobrze, zostawiać łup przeciwnikom“... Przy tych słowach widziano w oczach Papieża łzy. — „O błogosławieni, którzyście powzięli tę myśl śpieszenia z pomocą misjonarzom, którzy podsycacie w sobie ten Boży płomień. — Bo czegoż bardziej pragnie Serce Jezusowe, to Serce, które na widok tylu klęsk może powtórzyć z żalnością: „*Co za pożytek ze Krwi mojej?*“ Jeszcze miliony i miliony dusz giną — jak powiada wymowny język obliczeń statystycznych. — Czyż to nie bolesne, po tylu wiekach Odkupienia, po przelaniu tyle krwi, po tylu wiekach nadludzkich wysiłków? — O błogosławieni, wy i ci wszyscy, którzy pójdą za waszem wezwaniem... Bo wspieranie misyj nie tylko czyni nas uczestnikami zasług i chwały misjonarzy; ono pomaga także do naszego osobistego wewnętrznego uświęcenia. I dlatego pragniemy gorąco, aby nie tylko każda parafia, ale każdy kapłan oddał się na usługi tego dzieła“.

¹⁾ Luc. II, 14.

Idąc tedy za wezwaniem Papieży i za przykładem innych diecezji — postanowiliśmy i w naszej diecezji powołać do życia „Związek misyjny kleru“, zachęcając gorąco Wielebne Duchowieństwo do jaknajliczniejszego wstępowania w jego szeregi.

W tym celu podajemy najpierw najważniejsze punkty ze statutu Związku. Są one następujące:

„Związek misyjny kleru ma za cel — za pośrednictwem Duchowieństwa — obudzić, utrzymywać i zawsze zwiększać w łonie ludu chrześcijańskiego coraz żywsze zainteresowanie się misjami wśród niewiernych, aby tym sposobem pozyskać współdziałanie powszechniejsze — więcej czynne i skuteczne — na rzecz Apostolatu katolickiego.

Patronką tego Związku jest Najśw. Panna, Królowa Misji.

Członkowie obowiązują się płacić pewną dobrowolną wkładkę roczną.

W każdym kraju Stowarzyszenie to będzie podlegało kierownictwu Prezydenta i Rady Centralnej, a w każdej diecezji Dyrektorowi diecezjalnemu“.

Łaski i przywileje, udzielone dla członków Związku, są następujące:

I. *Odpust zupełny*, przy zachowaniu zwykłych warunków, w uroczystości:

- 1) Trzech Króli, 2) św. Michała Archaniola, 3) św. Apostołów, 4) św. Franciszka Ksawerego, 5) raz na miesiąc w dniu dowolnie obranym przez każdego członka,
- 6) *in articulo mortis* według warunków wymaganych.

II. *Odpust studniowy* za każdy dobry uczynek na korzyść Misyj.

III. *Przywileje* — byle członkowie posiadali aprobatę do słuchania Spowiedzi:

1. Poświęcać, *extra Urbem*, samym tylko znakiem krzyża św. koronki, różańce, krzyże, krucyfiksy, medaliki i małe statuetki, nadając im odpusty apostołskie, ogłoszone w biuletynie oficjalnego Act. S. Sed. 5 Sept. 1914.

2. Poświęcać samym tylko znakiem krzyża św. krucyfiksy, nadając im odpusty drogi krzyżowej, dla tych, którzy mają usprawiedliwione przeszkody w obchodzeniu stacyj.

3. Poświęcać samym tylko znakiem krzyża św. koronki, nadając im odpusty t. zw. krzyżackie.

4. Poświęcać krucyfiksy i nadawać im odpust zupełny, który będzie mógł każdy pozyskać, przy zachowaniu zwykłych warunków *in articulo mortis*, przez jego ucałowanie lub nawet dotknięcie tylko.

5. Poświęcać i nakładać, wedle przepisów Kościoła, szkaplerze Niep. Pocz., Męki Pańskiej, Św. Trójcy, 7 Boleści M. B. i Góry Karmelu, już zaaprobowanych przez Stolicę Ap. *firmiter manente onere legitimae inscriptionis* — co do trzech ostatnich.

6. Poświęcać i obdarzać odpustami różańce Siedmiu Boleści, jak również nakładać pięć szkaplerzy pod jedną formułą (Act. Ap. Sed. vol. XI, str. 179).

7. Przywilej Ołtarza uprzywilejowanego osobistego cztery razy w tygodniu, jeśli ten przywilej skądinąd nie jest posiadany.

8. Przywilej antycypowania *Matutinum* i *Laudes* od południa, byleby tylko *officium* dnia było już odmówione (Act. Ap. Sed. vol. XIII, str. 565).

Następnie podajemy do wiadomości, że na czele Związku Misyjnego Kleru w Polsce stoi t. zw. Sekretarjat misyjny w Warszawie, pod przewodnictwem J. E. Ks. Biskupa Adolfa Szelażka, Sufragana plockiego, który to Sekretarjat jest również organem wykonawczym Episkopatu polskiego w zakresie jakiej-

kolwiek akcji misyjnej w Polsce; — w naszej diecezji sprawę Związku Misyjnego Kleru poleciliśmy ks. kanonikowi Drowi Józefowi Lubelskiemu, do którego w tych sprawach należy się zwracać. On także przyjmuje zgłoszenia do Związku.

Księżom Dziekanom polecamy, aby, jako jeden z punktów obrad, na następnej Kongregacji dekanalnej postawili sprawę Związku Misyjnego Kleru i Związków misyjnych dla wiernych (Dzieło rozkrzewiania Wiary św., Sodalicja św. Piotra Klawera, Dzieło Dzieciństwa Jezusowego) i zdali Nam dokładne sprawozdanie o stanie tych Związków, o ile w poszczególnych parafjach istnieją — jak również, o ile pisma misyjne (Misje katolickie, Roczniki Rozkrzewiania Wiary św., Roczniki Dzieciństwa Jezusowego, Pokłosie Salezjańskie, Echo z Afryki, Murzynek, Posłaniec św. Rodziny) znajdują wśród ludu czytelników.

Obecnie powstało w Polsce Towarzystwo misyjne, uwzględniające przede wszystkim nasze kresy wschodnie i kraje dawnej Rosji. Do rozszerzenia tego Towarzystwa i w naszej diecezji przystąpimy po utworzeniu Związku Misyjnego Kleru i otrzymaniu sprawozdania ze stanu dotychczas istniejących Stowarzyszeń misyjnych.

Ukochani w Chrystusie Bracia! Zapisując się sami do Związku — gorąco Was zachęcamy, abyście wszyscy jego członkami zostali. To w Was ożywi ducha apostołskiego, ściślej złączy z Kościołem świętym i Jego zamiarami i wyjedna Wam wiele łask i zasług u Pana Boga. Gorąco Wam także polecamy czytanie i prenumerowanie „Misji katolickich“ (Kraków, ul. Kopernika 26) i rozszerzanie tego pisma, zwłaszcza dla bibliotek i czytelni parafjalnych i Związków młodzieży.

Częściej, niż dotychczas, mówcie także wiernym, a zwłaszcza młodzieży szkolnej, o wielkiej sprawie misji, pouczając ich o potrzebie niesienia światła Wiary św. poganom i zbłąkanym i o naszym obowiązku współpracy w tem dziele apostołskim przez modlitwę, a w miarę możliwości także i przez ofiary na cele misji.

L. 7455.

Składki na głodnych w Rosji.

Ojciec św. Pius XI, przejęty do głębi smutnemi wiadomościami o strasznym stanie głodu w wielkiej części Rosji, gdzie cierpią także tysiące katolików narodowości polskiej, a zwłaszcza litując się nad dziećmi, które z powodu niedostatecznego odżywiania się popadają w najrozmaitsze choroby i skazane są na śmierć przedwczesną, zwraca się za pośrednictwem Nuncjatury Apostolskiej w Warszawie do kleru i wiernych w Polsce, z wezwaniem i zachętą do ofiar na rzecz tych zgłodniałych braci. W tym celu urządzają P. T. Rządcy kościołów składkę kościelną, a zebrane ofiary pieniężne prześlą do Kurji jaknajrychlej.

L. 829.

Uniwersytet Lubelski przesłał Nam następującą odezwę
z prośbą o umieszczenie:

„Do Duchowieństwa Polskiego!

Uniwersytet Lubelski, stworzony w chwili wyzwolenia naszej Ojczyzny na to, aby się stać jednym z potężnych czynników odrodzenia narodowego

w duchu odwiecznej tradycji chrześcijańskiej, rozrósł się w ciągu czterech lat swego istnienia tak znacznie, iż dziś musi już znaleźć oparcie w całym społeczeństwie, u tych wszystkich, którzy z głębi serca przywiązani są do Wiary i do Kościoła.

Liczy on, że w pierwszym rzędzie zainteresuje się gorąco jego doniosłemi zadaniami Duchowieństwo polskie, że nie będzie w Polsce ani jednego kapłana, któryby nie czuł się w obowiązku go poprzeć w miarę sił i środków.

Zwracamy się przeto z gorącą prośbą do wszystkich Braci Kapłanów, aby w myśl § 7. naszego statutu wiązali się w koła tak, iżby przynajmniej przez swych delegatów mogli brać czynny udział w działalności Towarzystwa. Prosimy ich też usilnie, aby w sferach swych wpływów szerzyli zainteresowanie do spraw Uniwersytetu Katolickiego w Polsce i zrozumienie jego zadań i aby nam regularnie przesyłali do Sekretarjatu propagandy nazwiska tych osób, do którychby należało się zwrócić z prośbą o zapisanie się na członków Towarzystwa.

Jeśli ogół Duchowieństwa zwartym szeregiem stanie za nami i poprze nas całym swym wpływem, nie możemy wątpić, że przy pomocy Bożej Uniwersytet Lubelski będzie coraz lepiej wypełniał te wielkie zadania, które Opatrzność nam włożyła i że stanie się coraz potężniejszym rozsądnikiem odwiecznej mądrości chrześcijańskiej w społeczeństwie polskim.

O. Jacek Woroniecki O. P.

Rektor Uniwersytetu Lubelskiego i Przewodniczący Komitetu Tow. Uniwersytetu Lubelskiego“.

Umieszczając tę odezwę gorąco polecamy P. T. Duchowieństwu sprawę Towarzystwa Uniwersytetu Lubelskiego, nadmieniając, że mężem zaufania Towarzystwa na naszą Djecezję jest Ks. Kanonik Dr. Józef Lubelski, którego w razie przystąpienia na członka Towarzystwa prosimy o tem uwiadomić.

L. 688.

W sprawie niewłaściwego zachowania się w czasie „Pasterki“.

Doszło do Naszej wiadomości, że w kilku parafjach niektóre jednostki zachowały się karygodnie w czasie Mszy św. pasterskiej. Prosimy przeto nadesłać Nam szczegółowe sprawozdanie, o ileby gdzie miały miejsce przykre zajścia, abyśmy mogli wyrobić sobie zdanie i wydać odpowiednie zarządzenie.

Święcenia wyższe

otrzymają w bieżącym roku następujący alumni Seminarjum duchownego: Adameczyk Stanisław (Szczepanów), Bochenek Stanisław (Rzepiennik Biskupi, diecez. Przemyska), Dybiec Marcin (Łącko), Dziedziak Bernardyn (Grybów), Góra Jan (Szczepanów), Janik Franciszek (Cięcina, diecez. Krakowska), Magda Wilhelm (Trzęsówka), Niwa Andrzej (Ropczyce), Rozenbarski Jan (Pilzno), Sarna Jan (Żabno), Skalski Jan (Stary Sącz), Sperka Władysław (Wojnicz), Zaskalski Jan (Zgórsko).

Święcenia na Subdjakonów odbędą się w Wielką Sobotę, na Djakonów 26 maja, a kapłańskie z końcem czerwca.

Rządcy kościołów w diecezji ogłoszą z ambony w IV. niedzielę Postu nazwiska i imiona kandydatów i zachęcą wiernych do gorącej modlitwy na ich intencję. — Pozatem zastosują się w tej sprawie P. T. Rządcy kościołów do wymogów prawa kanonicznego (Canon 998—999 i 1000).

Tematy na Kongregacje dekanalne.

Z dogmatyki: Deus per ea, quae facta sunt, naturali rationis humanae lumine certo cognosci potest.

Z moralnej: In quosnam fines, considerato hodierno sociali ac religioso statu fidelium, secundum moralem doctrinam catholicam sacerdoti respect. beneficiato propria bona temporalia convertere expedit, in quosnam vero gravis obligatio ei incumbit?

Z pastoralnej: Stanowisko proboszcza wobec sekciarzy amerykańskich, zwłaszcza Kościoła narodowego.

Mutationes inter Venerabilem Clerum.

Nominatus Adm. Rev. Dnus Romanus Mazur, Parochus in Brzesko, Commissarius Eppalis ad doctrinam religionis in gymnasio Brzeskoensi.

Instituti: Rev. Dni: *Mieczislaus Trojnecki* coop. in Gawłuszowice, ad beneficium in Chronów; *Stephanus Kamionka*, coop. in Cmolas, ad beneficium in Strzelce Wielkie.

Translati: R. Dni: *Ludovicus Pilch* e Strzelce Wielkie qua coop. expositus in Ruda; *Ioseph Gajek* coop. exp. in Ruda ad Jastrząbka Nowa, *Ioannes Burgiel* e Rzochów ad Cmolas; *Stephanus Zalesieński* e Borowa ad Gawłuszowice; *Ioseph Szulakiewicz* e Limanowa ad Bochnia. Commeatum obtinuit valetudinis curandae causa: *Antonius Oleksik*, coop. in Bochnia.

Z KURJI BISKUPIEJ.

W Tarnowie, dnia 24. lutego 1923.

Ks. *Roman Sitko*
kanclerz

† *Leon*
Biskup